

Renesanční filozofie

- Martin Luther (1483 – 1546)
  - zakladatel reformace
  - zavrhuje nárok církve být jediným prostředníkem mezi Bohem a člověkem
  - místo církevního prostřednictví myšlenka všeobecného kněžství
  - spasení vírou z milosti Boží
  - důraz na Bibli – jediná autorita (překlady do národních jazyků)
  - zjevená pravda v protikladu k rozumu
  - → rozum × víře, víra je protirozumová
  - filozofie a teologie se nemají mísit, ale odlišovat
- nové vědění o přírodě
  - Mikoláš Koperník (1473 – 1543)
    - polský astronom
    - dílo O pohybu nebeských těles: Země se točí kolem vlastní osy a současně v kruhu kolem Slunce, které je středem vesmíru.
(= heliocentrismus × geocentrismus)
  - Johannes Kepler (1571 – 1630)
    - pražský astronom
    - propočty dokazoval, že planety se pohybují po drahách eliptických
    - celý vesmír se řídí jednotnou zákonitostí
    - → příroda je harmonický celek, kde se vše odehrává na základě matematických vztahů
  - Galileo Galilei (1564 – 1642)
    - Ital, otec dnešní přírodovědy
    - základy mechaniky, význam mají jeho experimenty s volným pádem a z nich odvozené obecné zákony pohybu
    - podstata skutečnosti určena číselnými poměry
    - objektivního poznání dosáhne jen ten, kdo dokáže číst matematické znaky a pojmout je v zákonech
    - obhajoba kopernikánské nauky → konflikt s inkvizicí (odvolání názorů)
  - Mikuláš Kusánský (1401 – 1464)
    - Němec, nejprve advokát, později knězem
    - zastánce náboženské tolerance
    - jako filozof proti autoritě Aristotela
    - proti scholastickým spekulativním pravdám kladl důraz na poznávací aktivitu člověka, inspirovanou vlastní nevědomostí → dílo „O učené nevědomosti“ (vědění o nevědění)
    - zájem o matematiku → řád a harmonii vesmíru lze odvodit z toho, že Bůh nestvořil svět bez plánu, ale na základě matematických principů
    - podstata Boha – absolutní nekonečno, ve kterém všechny protiklady spadají v jedno
    - 3 stupně poznání
      - schopnost smyslová – poskytuje jednotlivé, nesouvisející dojmy
      - schopnost rozvažovací – smyslové dojmy pořádá, rozlišuje protiklady

- rozum – to, co rozvažování odděluje, spojuje ve vyšší jednotu → sloučení protikladů
    - Bůh – nejvyšší objekt našeho myšlení, absolutno, ve kterém jsou všechny protiklady zrušeny, stojí mimo protiklady a mimo naši schopnost chápání → myšlenka negativní teologie
    - ve vztahu k absolutnu je výsledkem všeho našeho myšlení nevědění = jediné, co mohu o Bohu vědět, je to, že o něm nevíme vše
  - Giordano Bruno (1548 – 1600)
    - křestní jméno Filippo – Giordano řádové jméno
    - láska k přírodě, poznávání vědeckých objevů, světské studium → opuštění dominikánského řádu
    - r. 1600 po sedmiletém věznění inkvizicí v Římě upálen
    - překračuje Koperníkovy myšlenky
    - univerzum – nezměrná nekonečnost (Kusánský), vyplněná bezpočetnými slunci, hvězdami, světy bez hranic a bez středu, v neustálém pohybu
    - dynamická jednota a věčnost světa
    - změně podrobeny jen jednotlivé věci
    - univerzum jako celek – jediné jsoucno → nezničitelný
    - kosmos tvoří velký živý organismus, je ovládán a pohybován jediným principem = Bohem (vše ovládá a oduševňuje → „světová duše“)
    - Bůh – souhrn protikladů, nekonečný, nedělitelný, nestojí nad světem a mimo svět, je ve světě → ztotožnění Boha a přírody (panteismus)
    - rozmanitost světa obsažena v minimech – základní prvky (ve filozofii – monády, v matematice – bod, ve fyzice – atom)
- nové právní a politické myšlení
  - vzestup měst a měšťanstva
  - obchodní vztahy s Orientem
  - vzácné kovy z amerických kolonií
  - zemědělské a naturální uspořádání nahrazováno raně kapitalistickým způsobem výroby a směnným hospodářstvím
  - selská povstání
  - probouzí se národní vědomí evropských národů → národní kultury a literatury
  - Niccolò Machiavelli (1469 – 1527)
    - Florentin, historik, filozof státu
    - myšlenka národní jednoty, nenávisť vůči papežství (překážka národní jednoty)
    - dílo: Vladař
    - politická teorie a obraz ideálního politika
    - návod, jak si počínat při získávání a udržování politické moci
    - cíl politiky – vytvoření jednotného, na církvi nezávislého, státu
    - zásady:
      - „účel světí prostředky“ – tzv. machiavellismus – použití jakýchkoliv prostředků, je-li to v zájmu blaha státu
      - znalec člověka a jeho slabostí – politik je musí využívat
      - nutná dělba o moc – panovník a samospráva
      - prezentace vládce před lidmi – hry, zábavy (pozor na nenávisť)
      - chovat se dle okolností jako lev/liška

- chválí rychlé a bezohledné jednání
  - právo má své hranice na hranicích státu, ve vztazích států neplatí morálka a právo, nýbrž jen holý boj o moc
- Hugo Grotius (1583 – 1645)
  - opak Machiavelliho
  - holandský právník a teolog
  - právo se odvozuje z Boží vůle
  - právo stojí nad státem
  - vedle zjevené Boží vůle existuje přirozené právo
  - považován za zakladatele mezinárodního práva
  - druhy práva – právo božské, právo přirozené, právo pozitivní
- sociální utopie
  - Thomas More (1478 – 1535)
    - Angličan
    - dílo: O nejlepším stavu státu a o novém ostrově Utopii
    - obraz ideálního socialistického společenství
    - žádal konec vykořisťování nižších tříd, společnou výrobu (podíleli by se všichni), společné vlastnictví, zaopatření ve stáří, volný přístup všech ke vzdělání a duchovním statkům
    - → první cílená kritika ekonomického systému
  - Tommaso Campanella (1568 – 1639)
    - Ital, odbojný dominikánský mnich, 27 let ve vězení
    - navazuje na Mora
    - dílo: Sluneční stát
    - ideální obraz komunistické obce
    - společnosti vládnou moudří kněží
    - hradby – slouží nejen k obraně, ale i k poznání
    - lidé žijí ve vzájemné lásce, úctě, netouží po majetku, vše je jim společné